

Ἡ μέθοδος λοιπὸν ἢ ἀκατάλληλος καὶ τὰ ἀκατάλληλα βιβλία ἦσαν ἐκ τῶν κυριωτάτων αἰτίων τῆς ὀπισθοδρομήσεως εἰς τὴν γλωσσικὴν πρόοδον, ἐν ᾧ, ὡς ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ πολλὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα, τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῷ βουλγαροφώνῳ ἐκείνῳ ἰδιώματι, ἠδύναντο εἰς χεῖρας εὐμεθόδων διδασκάλων νὰ χρησιμεύσουν ὡς μαγνήται ἔλκοντες πρὸς ἑαυτὰ πᾶν ὅ,τι ὑπὸ τῶν διδασκόντων προεβάλλετο. Καὶ σήμερον εἰς πάσας τὰς πόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰ κρηλαιωδέστατα χωρία οἱ κάτοικοι διὰ τῶν σχολείων θὰ ὠμίλουν πάντες ἑλληνιστικαὶ οἱ Βούλγαροι δὲν θὰ ἐστηρίζοντο εἰς τὸ σαθρὸν τῆς γλώσσης ἐπιχειρήματα. "Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο οὐδ' εἶνε ἀκατόρθωτον, ἀποδεικνύουσι πολλὰ σχολεῖα, εἰς ἃ οἱ διδάσκαλοι μεθοδικῶς ἐργασθέντες ἐξεργάζωσαν τὸ ἐπίσπαστον καὶ βάρβαρον ἰδιώμα.

Τὸ χωρίον π. χ. Ἀσβεστοχώριον, κατοικούμενον ὑπὸ 1500 κατοίκων ἀπάντων βουλγαροφώνων Ἑλλήνων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς σχηματικοῦ, καὶ κείμενον εἰς 1 1) 2 ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνεκα τῆς ἐπικαιροῦ θέσεως αὐτοῦ, ἠξιώθη πλείονος μερίμνης ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀρμοζίων. Διδακτήρια ἀνηγέρθησαν κατὰλληλα, ἀρρένων καὶ θηλέων, τὰ ὅποια ἐπλουτίσθησαν με ἐπαρκῆ σκεύη καὶ ὄργανα διδασκαλίας· τὸ δὲ σπουδαιότερον, πάντοτε ἐγένετο ἐπιμελῆς ἐπιλογή ἱκανωτάτων καὶ μεθοδικωτάτων διδασκάλων καὶ διδασκάλισσών, μὴ ἀκολουθησάντων τὴν ἄστοχον πολλῶν ἄλλων σχολείων μηχανικὴν μέθοδον.

Ποῖα λοιπὸν τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἐργασίας; Τὸ χωρίον γλωσσικῶς σχεδὸν ἐξελ-

ληνίσθη. Οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ ὀμιλοῦν ἑλληνιστί, ἀλλὰ καὶ αἱ νεώτεραι οἰκονόμοιαι εἰσήγαγον εἰς τὰς συνδιαλέξεις των τὴν ἑλληνικὴν. Τὸ σπουδαιότερον δέ, εἰς τὴν ἀγορὰν κατὰ τὰς συναλλαγὰς γίνεται νῦν χρῆσις μᾶλλον τῆς ἑλληνικῆς ἢ τοῦ βουλγαροφώνου ἰδιώματος.

Καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐν γένει εὐρωπαϊκῶν ἠθῶν ἐπέδρασαν ἐπὶ τοσοῦτον αἱ ἱκαναὶ διδασκάλισσαι, ὥστε πᾶσαι αἱ οἰκονόμοιαι ἀπέβαλον τὸ βουλγαρικὸν ἔνδυμα καὶ ἐνδύονται νῦν ὡς αἱ ἑλληνίδες, ἔχουν δὲ ὡς μέγα των καύχημα, ὅτι ἐξωμοιώθησαν κατὰ πολλὰς συνηθείας πρὸς ἐκείνας.

Εἰπὼν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι δὲν εἶχον τὴν προσήκουσαν μέθοδον, δὲν ἐννοῶ ὅτι ἦσαν ἀγευστοὶ γνώσεων παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς· πᾶν τουναντίον· οἱ πλείστοι καὶ αἱ πλείσται τούτων κατεῖχον πολλὴν καὶ θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν μόρφωσιν καὶ ἦσαν εὐδοκιμώτατοι ἄλλως τε λειτουργοὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο μόνον ἤθελον νὰ δηλώσω, ὅτι οὗτοι, ἐν ᾧ θὰ ἦσαν ἄριστοι καὶ παραγωγικώτατοι διδάσκαλοι εἰς ἑλληνοφώνους χώρας καὶ θὰ ἐφήρμοζον ἀποτελεσματικώτατα τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας των, ἐν τούτοις εἰς τὴν ἀλλόγλωσσον χώραν περιορισθέντες εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων γενικῶς, ἐμπνέοντες εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν των αἰσθήματα γενναῖα καὶ ἦθος ἀγνόν, δὲν ἐπέστησαν, ὅσον ἔπρεπε, τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν ἐξέυρεσιν μεθόδου τεινούσης πρὸς τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ βαρβάρου ἰδιώματος,